

A woman with light brown hair styled in a vintage fashion, wearing a light-colored hat with a dark green band and a light green dress with a white lace collar. She is looking off to the side with a thoughtful expression. The background is a blurred outdoor setting with warm lighting.

HANA ZELINOVÁ

VOLANIE
VETRA

Vydal Slovenský spisovateľ, a. s.
Miletičova 23, 821 09 Bratislava 2
E-mail: info@slovenskyspisovatel.sk
www.slovenskyspisovatel.sk
Zodpovedná redaktorka Zuzana Púčeková
Tlač TBB, a. s., Banská Bystrica

Copyright © Hana Zelinová (dedičia) / LITA, 2019
Cover Design © Juraj Šramko 2019
Cover Photo © Ildiko Neer / Arcangel Images
Slovak Edition © Slovenský spisovateľ, Ltd, 2019

ISBN 978-80-220-2126-5

Je dvadsiateho siedmeho augusta roku tisícdeväťstoštyridsaťštyri – šesť hodín a tridsaťsedem minút, ak sa ešte môžem spoľahnúť na hodinky, ktorými som pred necelou hodinou tresol o prednú nohu klavíra v úsilí pri páde sa čohosi zachytiť. Vonku sa rýchle stmieva, na rímse okna vtáci pípajú ako pred nocou; oblohu zatiahli ťažké čierne mračná a driapujú blesky približujúcej sa búrky.

Nemám rád búrku; od mala sa jej bojím, desí ma aj teraz, ale zároveň sa jej neviem dočkať. Bláznivo sa nazdávam, že ozónom naplní aj náš dom, aj nás v ňom. Koho? Tých, čo si pod jeho strechu poskladali hlavy na vankúše a na máry.

Priznal som sa, že nemám rád búrku. Postupne sa popriznávam ešte k mnohému, čo nemám rád, okolo čoho chodím s odporom, na čo nerád myslím, nerád pozerám, čo však vláčim so sebou ako slimák ulitu bezmála tridsať rokov.

Nemám rád ani náš dom, ktorý aj dnes stojí uprostred ulice, ako stál na sklonku cisárstva. Isto-iste ho vtedy Méltóságos úr Ruttkay Ráth Péter, uhorský kráľovský dvorný radca, hlavný riaditeľ Košicko-bohumínskej železnice, čestný občan hornouhorskeho mesta Vrútky a môj krstný otec, nemienil osídliť ani žiaľom, ani nami. Je vernou kópiou vily, ktorú dal postaviť gróf Csáky pre herečku Déryovú v Košiciach a o ktorej od nepamäti šli chýry ako o sídle lásky a bezstarostných radovánok. Náš dom však nasiakol smútkom ako špongia vodou a životy v našom dome zhasínali tak ľahko ako sviečky v prievane. Hovorí o našom dome je toľko ako odhrnúť záclonu z toho, čo sme predtým starostlivo za-

kryli a na čo sme nástojčivo chceli zabudnúť. Hovoríť o našom dome je vlastne hovoríť o hriechu...

Habkám – myšlienky mám zmätené, ale ani moja myseľ nie je pokojná. Neprestajne mi v nej znie ten skôr prekvapený ako bolestivý Abramov výkrik. Čo ním chcel povedať? Prekliat ma a či varovať? A čím dlhšie naň myslím, tým jasnejšie viem, že ma Abram chcel zachrániť. Brata pred bratom.

Preto, Abram, brat môj, porozprávam, prečo si musel umrieť...

2

To májové ráno voňalo čerstvým chlebom a hruškovým kvetom. Čerstvý chlieb roznášal po vrútockých panských domoch Sinaibergov pekársky učeň ešte za tmy, aby ho slúžky, nedajbože, nepoložili pred svojich pánov na stôl teplý a nestrávitelný. Čo by sa stalo, nechceli ešte raz zažiť ani slúžky, ani starý Áron Sinaiberg, ktorému sa našťastie ušlo vypočuť si iba výčitky a prednášku doktora Szolárika o nezdravom kvasení v črevách a v žalúdku. Železničný šéflekár však neušiel prenikavému postonkávaniu manželky prednostu hlavných dielní Košicko-bohumínskej železnice Františka Saagera, takto najkrajšej a najelegantnejšej vrútockej panej – medzi svojimi nazývanej Szépség –, počas spomenutej žlčníkovej koliky.

Vôňa rozkvitnutých hruškových kvetov sa niesla z každej záhrady od Figury po Lihotu, nielen preto, že vrútocká pôda má v sebe čosi, čo hruška potrebuje, ale najmä preto, lebo ju páni obľubujú takisto ako Sinaibergov dobre vypečený, chrumkavý pšeničný chlieb.

To májové ráno teda nielen voňalo, ale bolo aj svieže. V noci spáchlo, no nie tak, žeby medzi mačacími hlavami vydĺždenej Hlavnej ulice, vedúcej na stanicu Východnej dráhy, stáli mláky; pršalo drobno a husto – voda mala kedy vsiaknuť do kyprej jarnej zeme, nemala však čas uschnúť, preto sa zdal vetrik, čo ju okolo ôsmej vysúšal, taký svieži a čistý.

To si o ňom myslela aj tučná Frau Lengyel, jediná modistka medzi Košicami a Bohumínom, ktorú Szépség obdarila svojou

dôverou a ktorej i najfantastickejší výtvor si bola ochotná keďkoľvek založiť na hlavu bez najmenšieho váhania. Práve čo v svojom obchodíku sfúkla petrolejovú lampu, otvorila dvere a vytiahla roletu.

Prvé, čo si všimla, bolo, že na Hlavnej ulici zasa prvá otvorila obchod a že sa k nej náhliha dve ženy, ktoré si u nej ešte klobúk nekúpili. Troška ju to zamrzelo, v nevôli vydula spodnú peru, ale potom si múdro povedala: Čo nie je, môže byť. A vykročila na chodník, práve keď staršia z ponáhľajúcich sa zemianok povedala mladšej, takému bielemu púpätku medzi hruškovými kvetmi:

„Vlečieš sa ako smola! To si si musela akurát dnes obúť nové topánky?“

Sedemnásťročná Celesta Fabriciová pridala síce do kroku, aby udobrila pani tetku a tútorku Adelu Mathušovickú, rodenú Ruttkayovú, ale pred obchodíkom Frau Lengyel zastala, ako keby nielen jej lakové čierne topánky, ale aj jej malé nohy raz a navždy vrástli pred výkladom do zeme, a potom povedala obdivne:

„Pozrite sa, drahá moja pani tetka, je to klobúk a či kvetinová žardiniéra?“

Na chodníku pred Parížskym modiststvom Frau Lengyel bolo zrazu tesno: vedľa prekvapenej a obdivujúcej Celesty zastala si nemenej prekvapená, ale oveľa kritickejšia z vrútockých zemianok, takže modistka, či chcela, či nechcela, musela sa uhnúť a znova vojsť do obchodíka, nezašla však ďaleko od otvorených dverí.

„Fi donc!“ zamrmlala Adela Mathušovická aj pre uši Frau Lengyel dosť hlasno.

„Čí je to klobúk, neviete, drahá moja pani tetka?“ spýtala sa Celesta, ako keby okrem tej fantastickej kompozície bielych a fialových cyklámenov pozastýkaných do obrovskej gundže tylu sivého a ľahkého ako dym, nebolo nič iné na svete.

„Vyjdú von, Frau Lengyel, aj tak viem, že počúvajú za dvermi, a povedia mojej neteri, pre koho to čudo zmajstrovali,“ zvolala Adela Mathušovická do prázdnych dvier.

„Pre Szépség, vari je to také ťažké uhádnuť?“ ozvalo sa z obchodíka spoly namrzene, spoly vystatovačne.

„Pre koho?“ ticho sa opýtala Celesta tetky.

„Pre ženu riaditeľa dielní,“ povedala Adela Mathušovická a dlaňou si uhladila konce meňavej šatky, uviazanej na spôsob vznešených vdov pod bradou do veľkej mašle. „Je pravda, že každý klobúk má na hlave iba raz?“

„Pravda,“ prisvedčila Frau Lengyel, už zasa vyplňajúca dvere ako orech škrupinu.

„Prečo?“ začudovala sa Celesta ako malé dieťa.

Musela mať v hlase čosi, čo modistku dojalo, no zároveň jej sľubovalo zisk. Rozhodla sa, že z dvoch zemianok bude milá k tej mladšej. Vystrela k Celeste tučnú ruku a ukázala jej dopichaný prst.

„Vidíte ho?“ spýtala sa a pokračovala, nevyčkajúc odpoveď ani prikývnutie. „Takto si ho dopichám pri každom jej klobúku. Preto, lebo sa s ním musím ponáhľať. Szépség totiž nosí klobúky iba zo živých kvetov. Chceli by ste si ho vyskúšať? Pán direktor Saager nepošle po klobúk pred pol deviatou, a keď mu to nepovieme my, ako by sa to dozvedel, no nie?“

Celeste Fabiciovej zažiarili oči ako slnko. Ktovie, možno sa aj pohla bližšie k dverám, v ktorých jej Frau Lengyel urobila miesto. Klobúk bol krásny, ráno svieže, bol máj, po prvý raz mala cestovať vlakom do Korytnice, ale čože, keď mala iba sedemnásť a za tútoruku najprísnejšiu z piatich matkiných sestier.

„Ideme!“ zavelila Adela Mathušovická Celeste a potom modistke: „A ich, Frau Lengyel, musím oboznámiť s tým, čo ešte nevedia, hoci žijú na Vrútkach pekných pár rokov. S našimi zemianskymi mravmi!“ Tu akomak klesla hlasom a potom ho nanovo zdvihla: „Zemianska panna, Frau Lengyel, si ničím nezakrýva zelený vienok. Hlavu si zakryje až po sobáši, nie však takým fiífiriťom, aký tu vystavujete na diváky! Ale čo oni môžu vedieť o našich mravoch, keď ešte aj v noci obsmrďajú okolo tých železničiarських prišielcov?“

Adela Mathušovická vedela robiť s hlasom divy. Z ničoho nič

zapriadla ako mačka: „A tak medzi nami, Frau Lengyel, kedyže si ho vezme?“

Majiteľka Parížskeho modiststva nestačila oduť gambu, niečo obhájiť svoj cyklámenový zázrak tróniaci uprostred výkladu, a už oboznamovala zemianky s tým, čo zasa ony nevedeli, hoci sa na Vrútkach narodili:

„O necelú hodinu. Presne o deviatej má prísť zvláštny vlak z Bohumína a Szépség vybrali, aby ho privítala.“

„Vlak?“ spýtala sa Adela Mathušovická neveriacky.

„Čoby vlak! Veľkomožného pána Pétera Rátha Ruttkaya. Ide do Tatier s celou suitou. Oddychovať,“ povedala modistka a zrazu dopichaným prstom zahrozila komusi poza chrbát urodzených zemianok: „Ako vidím, pán Ambróz, už zasa ste zasпали! Ja by som takého lenivého subjektu nechcela ani zadarmo. Ale pán Gross asi vie, prečo vás platí.“

Chudorľavý starší muž, vyťahujúci s hrmotom železnú roletu na textilnom obchode Viliama Grossa, bol buď hluchonemý, alebo veľmi múdry. Tváril sa, akoby nič nepočul, ale zemiankam sa úctivo poklonil. Potom odomkol podobné sklené dvere, v akých stála modistka, vošiel do obchodu a vzápätí vyniesol na ulicu slnkom vyblednutý pánsky zvrchník, ktorý na Grossovej vývesnej tabuli už sedem rokov upútal pozornosť kupujúcich, a zavesil ho nad dvere v tej chvíli, keď zvony nového katolíckeho kostola začali vyzváňať a zo záhradných dvierok blízkej fary vyšiel na ulicu mladý, statný farár Johannes Komora; a vtedy – i keď inde nie – na Vrútkach bolo presne osem hodín.

Farárov príchod však ani zďaleka neprekvapil neupravenú modistku tak ako urodzenú vdovu Adelu Mathušovickú, rodenú Ruttkayovú. Doslova odskočila od výkladu, zdrapila Celestu za ruku a prebehla na druhú stranu ulice, akoby ju ošpľachla pri najmenšom síra pekelná.

Čo však mohla tučná židovka vedieť o tom, akú nenávisť prechovávali vrútockí evanjelickí starousadlíci voči vrútockým katolíkom prisťahovalcom kvôli kostolu? Ničové nič, preto zakričala:

„A panne z Mathušovického radu klobúk na sobáš ušijem ja! Grátis, lebo je krajšia ako Szépség...“

3

Aj ho ušila. Či grátis – ktovie, viem len, že bol z ružovej čipky a bez kvetov. Jedinou ozdobou, nad ktorou zhíkla aj taká svetaskúsená Frau Lengyel, bola kystka ako vánok hebkých bielych čajčích pier, ktorú deň pred sobášom doniesol osobitný kuriér priamo z Budapešti.

A vlastne všetko, čo mala a čoho sa dotkla moja matka Celesta Fabiciová na svojom sobáši s mojím otcom, slobodným pánom Alfredom de Liessom, pochádzalo od neho a z výnosu jeho prioritných obligácií účastinnej spoločnosti Košicko-bohumínskej železnice.

O tom však v to svieže májové ráno roku tisícdeväťstodesať Celesta Fabiciová nemohla mať ani potuchy, lebo by jej netrpí iba nohy, ale aj srdce, aj tak dosť stiesnené a ustrašené tým, čoho bola svedkom pred modistkiným výkladom, a tetkiným bezhlavým útekom.

Hlavnú ulicu prebehli v jednom kuse, hoci Celeste sa už v polovici žiadalo zastať a povoliť si šnúrkou na živôtku alebo sa aspoň obzrieť na ľudí, čo ich úctivo pozdravovali pred otvorenými obchodmi, ale Adele Mathušovickej sa nič takého nežiadalo. Adelu Mathušovickú, rodenú Ruttkayovú, poháňala zlosť a vedomie krivdy, spáchanej na ich najsvätejších právach ešte v roku tisícšesťstodesať, keď na rozkaz cisára Jozefa Prvého a jeho protirákociovského generála Heistera vrútockí evanjelici stratili nárok na kostol, na ten kostol, do ktorého aj dnes úderom ôsmej hodiny odchádzal katolícky farár Johannes Komora tak prirodzene, akoby sa pred dvesto rokmi nebolo nič stalo.

Pred budovou Východnej dráhy stál kordón železničiarov a hasičov v parádnych uniformách a pri bazičkovom živom plote dielenská hudba skúšala prvé taktý Mendelssohnovho Slávnostného pochodu. Nad nimi bezmála do taktu plieskala

habsburská žltá-čierna zástava, zastoknutá do vikiera staničnej budovy.

Vestibul a perón boli vyzdobené čečinovými girlandami, farebnými stužkami, kyticami a malými zástavkami, pozostávanými v ozdobných visiach črepníkoch s pelargóniami.

Na peróne okrem skupiny notabilít mesta a okolia nebolo nikoho, kým naň nevošli ťažko oddychujúce zemianky z Mathušovického radu, ktoré nemal odvahu nik z kordónu zastaviť a povedať im, že je perón do odchodu zvláštneho vlaku pre obecnosť zatvorený. Na Vrútkach každý poznal vdovu Adelu Mathušovickú aj jej nabrúsený jazyk, preto ju radšej obchádzali, ako by sa s ňou ťahali za prsty. Nechali ju teda vojsť na perón bez jediného haltovania, najmä keď za ňou a za Celestou vbehol do vestibulu a na perón sám direktor hlavných dielní KB železnice František Saager s rytierskym krížom svätého Juraja na prsiach, ako keby ho naháňal nie jeden, ale všetky psy z Vrútok a okolia.

Prednosta stanice, ktorý stál medzi pánmi vyčkávajúcimi príchod zvláštneho vlaku so salónnymi vozňami hlavného riaditeľa Košicko-bohumínskej železnice a čestného občana obce Vrútok Pétera Rátha Ruttkaya, vytiahol po piatykrát zlaté hodinky, že si overí, o koľko sa už Szépség oneskorila, keď zbadal Adelu Mathušovickú a jej neter opierať sa o ozdobné zábradlie, jednu v čiernom, druhú v bielom hodvábe, takže sa na hodinky pozabudol pozrieť. V nasledujúcej chvíli nemal čas to urobiť.

František Saager ho tak mocne drgol do lakťa, že mu priam ruka stúpala, ale potom postúpali nielen ruky, ale aj jazyky všetkým, čo okolo neho stáli. František Saager, prototyp pokoja a istoty, obľúbenec cirkevnej i svetskej hierarchie, človek, ku ktorému vzhliadalo osemsto zamestnancov dielní ako k modle, za ktorého sa devätnásteho mája roku tisícdeväťsto modlili deti nielen v škole, ale aj v škôlke, a najmä hrdý, pyšný a sebavedomý manžel krásnej Szépség, mal iba toľko sily, aby sa chytil Olšavského ruky a zničené zašepkal:

„Szépség nepríde... Má koliku...“

Július Olšavský sa predsa na hodinky pozrel: do príchodu vlaku chýbalo sedemnásť minút.

„Čo teraz?“ spýtal sa väčšmi seba ako priateľov. „Kto odovzdá Ráthovi hlavátku, keď je Szépség chorá? Moja žena a jej delikátny stav... Nemohla by tvoja, Róbert?“ obrátil sa k prednosti výhrevne Éderovi a s ním aj Saager, neúmymelný strojca celej pohromy.

„Bol by som ti veľmi povďačný, Róbert... Prosím ťa, prehovor ju, a keby... ehm... prišla... u Lengyelky je klobúk z cyklámenov...“ povedal habkavo ako študent.

Róbert Éder odklepol ukazovákompopul z hrubej cigary a pozrel Saagerovi priamo do očí:

„Dobre vieš, že ju neprehovorím! Szépség ju na fašiangovom bále veľmi urazila, a hoci je už máj, ešte ju neprišla poprosiť o prepáčenie. Alebo si myslíš, že to do príchodu vlaku urobíš?“

„Nie!“ povedal Saager tak prudko, že sa mu rád od pápeža na prsiach zaknísal ako kyvadlo na kuchynských ponduskách.

„No vidíš...“ povedal Éder. Viac nie, lebo prednosta stanice z ničoho nič vystrel ruku i s hodinkami k zábradliu, pri ktorom stáli dolnovrútocké zemianky, odovzdané vyčkávajúce vlak do Korytnice.

„Ona mu ju podá!“ zvolal a už aj vykročil k Adele Mathušovickej, sťahujúcej si z pravej ruky čipkovú čiernu rukavičku.

„Kto je to?“ počul za sebou Saagerov hlas a vzápätí Éderovu odpoveď:

„Tá v čiernom je zemianka z Mathušovického radu, tú mladú však nepoznám. Som zvedavý, kto ich sem vpustil proti výslovnému zákazu nevpuštíť na perón ani muchu. Idem si to zistiť.“

„Na, daj mu zlatku, že ich sem pustil,“ povedal Saager prekvapenému Éderovi a potom tichšie doložil: „Zdá sa, že ich Olšavský prehovoril. Idú sem.“

Róbert Éder preložil cigaru z pravej ruky do ľavej, aby bol pripravený prijať podávanú zemiankinu ruku, ale Adela Mathušovická nielen ruku nikomu nepodala, ale pri pánoch ani nezastala. S Celestou a s Júliusom Olšavským kráčala rovno do

jeho kancelárie, kde na stole ležala strieborná cizelovaná táčňa, dar troch najvýznačnejších železničných úradníkov na Vrútkach: Saagera, Olšovského a Édera, a na nej šesťkilová nádherne hlavátka, chytená nadránom v Kraľovanoch iba na túto príležitosť.

„To teda bude Ráth prekvapený, keď namiesto Szépség uvidí taký biely púčok,“ žoviálne utrúsil Juraj Just, turčiansky hlavný slúžny, a pohlol sa s ďalšími pánmi k prednostovej kancelárii v tej chvíli, keď v strážnej búde konča stanice začal strážnik vyzvárať na mosadznom zvonci. Z otvorených dvier kancelárie vybehli traja ľudia: mladý výpravca, železničný pokladník a kapelník dielenskej hudby.

„Už idú!“ vykrikol ktosi a výpravca, vedomý si svojej dôležitej úlohy a toho, čo sa od neho očakáva, skočil pred rangom najvyššieho železničného úradníka Saagera a po vojensky oznámil:

„Zvláštny vlak veľkomožného pána Rátha práve vchádza na železničný most.“

„Ďakujem,“ povedal zdvorilo a s patričným uznaním v hlase pán František Saager a ľutoval, že si nechal klobúk doma. Bol by ho pred mladým človekom dbajúcim na etiketu s radosťou troška podvihol.

Potiaľto šlo všetko bez veľkých zmätkov a potichu. V nasledujúcej chvíli vbehli na perón všetci, čo vlak vyčkávali pred stanicou: železničiari, hasiči, dielenská hudba. Tá prehlušila každý iný zvuk. Mendelssohn vo svojom živote nepočul nič podobné, čo vrútocký perón v to pekné, svieže májové ráno: nalaďovanie, prečisťovanie, prefukovanie a skúšanie každého zo šesťdesiatich dychových nástrojov osve a odrazu. Ale o pár minút neskôršie, keď zvláštny vlak s dvoma salónnymi vozňami pomaly vchádzal do stanice, keby bol Mendelssohn počul svoj Slávnostný pochod v podaní vrútockých železničiarov, zažiadal by si z hĺbky srdca, aby mu ho na poslednej ceste zahrali oni.

Hudba hrala, vlak hamoval, mladý výpravca stál medzi koľajnicami ako socha, perón obstáli chlapi urastení ako jedle:

striedavo jeden železničiar, jeden hasič, plece pri pleci, modrá parádna uniforma pri červenej parádnej uniforme, za nimi girlandy, kvety, zástavky, pred nimi páni v tradičných úradníckych *keiserrockoch* a žaketoch so zlatými reťazami na vestách a celkom vpredu biely hruškový kvet, moja matka Celesta Fabiciová, narodená v Sedliackom dome na Dolných Vrútkach ako jediné dieťa dvoch krásnych, ale prenešťastných mladých ľudí: Johanky Ruttkayovej z Dolného dvora a Vavrinca Fabicioho z gruntu, ktorý sa kedysi nazýval Alžbetin dvor.

Vlak zastal a pred vítajúcou suitou sa otvorili dvere, dolu schodíkmi rezko zbehol už nemladý, ale ešte driečny muž s kozou briadkou v elegantných škoricových šatách, a hneď potom sa vo dverách ukázal veľkomožný pán Péter Ráth Ruttkay v zelenom aksamietovom dolománe obšitom hnedou bobrinou, s dlhým, perleťou a striebrom vykladaným mečom po boku a v mäkkých karmazínových čižmách, ozdobených prostred sáry takými istými striebornými gombíkmi, aké mal poprišívané na rukávoch a na kabáte.

„Nech žije Péter Ráth Ruttkay!“ zaburácali hlasy na peróne ešte mohutnejšie ako predtým dychové nástroje.

„Nech žije!“ zvolali jednohlasne páni v bielych tvrdých golieroch a s bielymi mäkkými rukami.

Péter Ráth Ruttkay z najvyššieho schodíka preletel všetko, čo pre jeho zrak pripravili: vyzdobený perón, kordón, dielenskú hudbu. Každý na jeho mieste by bol spokojný, ale on nebol. Čosi pohľadom zhládúval medzi pánmi, za ich chrbtami, a keď to nenašiel, povedal namrzene:

„Ďakujem, páni, ale nikde nevidím Szépség. Odcestovala?“

Podľa bežných zvyklostí by mal odpovedať František Saager, Szépségin muž, ale podľa prísneho rakúsko-uhorského dvorného protokolu hosťiteľom bol v tejto chvíli prednosta stanice Július Olšavský, preto odpovedal on, stíšiac hlas skoro do šepotu:

„Ochorela,“ a hneď potom potisol Celestu bližšie k schodíkom, po ktorých Ráth pomaly schádzal medzi pánov.

Neuhádnem, prečo Ráth nevezal Celestu na vedomie: jej útlu

postavu v bielom hodvábe, jej ako nevädze modré oči, jej vlasy plavé ako agátový med, alebo aspoň jej malé ruky, podnášajúce k nemu ťažkú táčnu. A keď o tom teraz uvažujem, nachádzam hneď tri príčiny:

Po a: Ráth vedel, už keď v Bohumíne nastupoval do salónneho vozňa, že na Vrútkach ho budú čakať jeho podriadení a Szépség s podarúňkom. Stávalo sa najmenej tri razy do roka, že pri vizitácii trasy KB železnice pobudol na Vrútkach, kým lokomotívu naplnili vodou; mal teda čas zvyknúť si na jej orientálnu krásu, zdôraznenú neobyčajnými klobúkmi.

Po b: Pripusťme, že si Celestu Fabiciovú všimol, ako skromnučko stojí pri schodíkoch tri kroky od vrútockých pánov, ale či mohol vedieť, že je potomkom najstarších a najhrdších vrútockých zemianskych rodín, keď mu ju nik nepredstavil, hoci ku každému kráľovskému dvornému radcovi c. a k. monarchie mohli pristúpiť iba tí, ktorých rodokmene obstáli pod lupami jeho tajomníkov?

A napokon po c: Pétera Rátha Ruttkaya bolela hlava po prelumpovanej noci, omíňali ho nové čižmy a nevedel si spomenúť, čo to tam na peróne vyhrávajú, čo nie je ani pochod, ani mazúrka, a že je proti Bohu, ak rád od pápeža Leva XIII. visí na prsiach obyčajného železničného inžinierika, a nie na jeho hrudi.

Kývol teda spakruky, ako keby odháňal dotieravú muchu, a mužovi v škoricových šatách, stojacemu najbližšie pri Celeste, povedal:

„Nech to zanesie šéfkuchárovi,“ a hneď potom prítomným pánom: „Chcem vás zoznámiť so svojimi hosťami. So slobodným pánom Alfredom de Liessom, členom správnej rady, a s barónom Ringhofferom, s ktorým sme pred dvoma dňami uzavreli dohodu na dodávku nových batožinových a záťažových vozňov. Pozývam vás preto, páni, do vozňa na koňak, ale najprv chcem vedieť, či je vlaková čata do Štrby pripravená.“

„Je pripravená,“ povedal Róbert Éder, do ktorého kompetencie patrilo všetko, čo sa o výhrevňu hoci i len obtrelo,

a ukázal rukou na dvoch mužov, prizerajúcich sa, ako do kotla odstaveného rušňa s čľapotom tečie voda z vysokého rezervoára.

„Kto sú to?“ opýtal sa Ráth, pozerajúc na staršieho muža s vykrútenými končistými fúzmi a na jeho spoločníka, mladého, mocného človeka s hrivou takých plavých vlasov, že priam žiarili.

„Karol Guľaša je najlepším rušňovodičom, akého tu máme,“ povedal zasa Éder a bol rád, že si včera pri predákovom hlásení neobhrýzal nechty, keď mu oznamoval, koho vybral na pomoc bohumínskemu rušňovodičovi, aby zvládli to tisíckrát prekľiate stúpanie z Mikuláša do Štrby.

„A ten mladý?“ opýtal sa znova Ráth, tentoraz s oveľa väčším záujmom.

„Toho podľa mena nepoznám,“ priznal sa Éder zahanbene.

„Nech príde, opýtam sa ho sám,“ požiadal Ráth tak štiplavo, ako len vedel.

Éder odbehol; špelo ho celé telo, nielen líca, do ktorých sa mu po Ráthovej poznámke vhrnula všetka krv, a o chvíľu sa vracal s mladým mužom.

„Tu je,“ povedal Éder Ráthovi zadychčane s nádejou, že si ho neodkladným vyplnením rozkazu udobril, a potom mládencovi: „Pobozkaj pánu veľkomožnému ruku! Chce sa s tebou zhovárať.“

Mladý muž nenáhľivo zastal pred Ráthom, akoby Éderovu radu nepočul, a pozrel mu rovno do očí. Ráth ich mal oveľa nižšie, preto sa každému z prítomných pozdalo, že by to akosi inakšie malo byť, že by Ráth mal byť o pol druhu hlavy vyšší, keď sa už rozhodol pohovárať so zámočníkom tête à tête.

„Dobrý deň,“ povedal mladý človek a zostal stáť pri Celeste, ktorú šesťkilová hlavátka viditeľne zmáhala.

Ráth na pozdrav neodpovedal. Zaujal ho a ešte stále zaujímal krásny chlap v zaplátaných, ale čistých montérkach, pre ktorého v duchu takisto zhľadúval prirovnanie, ako si pred chvíľou namáhal pamäť, aby uhádol, čo to hudobníci hrajú na jeho počesť.

„Ako sa voláš?“ opýtal sa ho po dosť dlhej chvíli.

„Lukáš Abram.“

„Si z Vrútok?“

„Nie. Z Brezna.“

„Ale tu bývaš...“

„Ak je to bývanie, že spím raz u jedného, raz u druhého kamaráta, tak bývam,“ povedal mladý človek proste a Ráth sa usmial. Nie preto, že sa mu odpoveď zapáčila, ale preto, lebo si v tej chvíli nespomenul iba na skladbu, ktorú dielenská hudba práve hrala, ale aj na to, koho mu plavovlasý železničiar pripomína. Archanjela Rafaela z piateho obrazu, ktorý vrútockému kostolu venoval František Saager po narodení prvého syna.

Nie, ešte nepatrím do starého železa, pomyslel si Ráth. Takú pamäť nemajú ani mladší. Konečne, prečo by som ich nevyškúšal?

Ráth akomak pouvažoval a potom ukázal prstom rad zardom na všetkých prítomných pánov, ako učiteľka, nerozhodnutá, ktorého z hlásiacich sa žiakov vyvolať:

„Vie azda niektorý z pánov, ako sa volá skladba, ktorú hrajú, a kto ju skomponoval?“

Páni nielenže nevedeli, ale boli takí konšternovaní, že sa k svojej nevedomosti neopovážili ani priznať. Preto do ich mĺkveho prekvapenia zaznel Celestin tichý hlas ako trúba z Jericha:

„Grieske zvony od Eichborna.“

„Grieske zvony od Eichborna,“ zopakoval po nej Alfred de Liess a potom sa zadŕhavo rozosmial.

De Liessov smiech bol taký nákazlivý, že nepovyfahoval iba pánov zo zmätku, ale nakriatol aj Celestu do chichotu. Zrazu sa rozosmiala, ako sa len deti vedia smiať: hlasno, bezstarostne, s vyvrátenou hlavou, a bola by sa smiala oveľa dlhšie, keby nie hlavátky, položenej na mokrých lopúchových listoch a na hladkej táčni. Zošmykla sa a padla rovno Ráthovi na nohu obutú v drahých červených karmazínkach.

Mladý Lukáš Abram bol prvý, čo sa po hlavátku zohol; pozoz-

hýnali sa skoro všetci páni, čo mali do činenia s KB železnicou, a všetkým šlo najmä o to, aby Ráthova čižma neutrpela ujmu. Najlepšie si počínal riaditeľ železničného Konzumu, lebo z titulu svojej profesie vedel, ako treba odstraňovať škvrny z každého tovaru, ktorý predával. Bez dlhých rečí utrel priehlavok Ráthovej čižmy vlastnou vreckovkou a povedal so skalopevnou istotou:

„Nič jej nebude, ale pre všetky prípady by bolo dobré fliačik pretrieť handričkou namočenou v mlieku.“

Péterovi Ráthovi bolo jedno, či na čižme zostane, alebo nezostane fliačik, nebolo mu však jedno, že mu Celesta pokazila zábavu. Večná škoda, že nemala karneolové oči ako Ilona Saagerová a na hlave cyklámenový klobúk; bol by sa k nej zachoval rytierskejšie. Takto sa zachoval ako čikóš:

„Čo tu ešte stojíš? Nepovedal som ti, že ju máš zaniest šéf-kuchárovi?“

„Povedal,“ šepala Celesta a napriek tomu, že sa jej roztriasla brada, srdnato odpovedala: „Ale bez pomoci hore nevyjdem. Mám úzku sukňu.“

V tej chvíli sa zomlelo niekoľko vecí. Ráthovi sa zapáčila nielen Celesta, ale aj jej odpoveď. Alfred de Liess bez meškania a ako sa neskoršie ukázalo, veľmi vďačne oblapil Celestin hybký driek obidvoma rukami, vyložil ju na schodík ako porcelánovú bábiku a hlahol Grieskych zvonov prefal nahnevany hlas zemianky Adely Mathušovickej:

„Hod' im tú hlavátku na hlavu a poď dole! Keď ide o to, kto komu má dávať na Vrútkach rozkazy, tak ich v prvom rade bude dávať rodená Ruttkayka, a nie taký, čo si prímeno Ruttkay vyslúžil za dva obloky na katolíckom kostole! Povedala som to dosť hlasno, pán Ráth?“

„Dosť hlasno,“ odpovedal Ráth, na prekvapenie všetkých pánov pobavene a s úsmevom, ale v nasledujúcej chvíli sa mu oči zúžili do štrbinky a hlas zaškrípal ako rumpál: „Na Vrútkach povedzme, ale na tomto peróne a na celej Košicko-bohumínskej železnici platí iba moje slovo! Povedal som to dosť hlasno, pani Ruttkayová?“

„Povedal, no a čo?“ opýtala sa posmešne Adela Mathušovic-
ká, rodená Ruttkayová, a pár ráz si šibla čipkovými rukavicami
po tuhej taftovej sukni.

Páni nevedeli, čo si majú myslieť, nevedeli ani, či ísť za
Péterom Ráthom do salóna na ponúknutý koňak, keď dô-
stojne a nenáhľivo vchádzal do vozňa a zaclonil Celestu i s tou
poondiatou táčňou. Aj Alfred de Liess, na ktorého páni
upreli nechápavé pohľady, iba pokrčil plecami, keď sa po-
beral za Ráthom, a aby bol zmätok ešte väčší a situácia ne-
jasnejšia, dielenská hudba prestala vyhrávať Grieske zvony
a odznova začala hrať Slávnostný pochod v presvedčení, že je
konečne po ceremónii a pán dvorný radca ráči z Vrútok od-
chádzať.

Pred vchodom do salónneho vozňa zostal stáť iba mladý
Abram a nad ním na najvyššom schode Péter Ráth.

Vlak zapískal. Tlakovú píšťalu spúšťal a vypínal rušňovodič
Karol Guľaša, aby upozornil Abrama, že má najvyšší čas vy-
skočiť na rušeň, ak nechce zostať na peróne, ale Abram sa ani
nepohol od najnižšieho schodíka Ráthovho luxusného vozňa,
kde vo dverách zeleno svietil jeho slávnostný dolomán a červe-
né čižmy.

Teraz je to tak, ako má byť, pomysleli si páni: pán sa má zvr-
chu dívať na svojho podriadeného, nikdy nie naopak. Správne
sa im teda videlo aj to, že bol k nemu milostivý. Práve čo pove-
dal:

„Keď sa vrátiš, budeš mať kde bývať. Pán Kafenda ti ukáže,
kde mám dom. Do videnia, páni. Ideme!“

Na zlomok chvíle mal každý dojem, že do neho udrel
hrom. Prvý sa spamätal Kafenda, majiteľ realít a dvanástich
domov tvoriacich ulicu, ktorá sa končila pri moste cez Tu-
riec. Veď pred chvíľou ho Ráth verejne poctil svojou dôverou.
Spýtal sa ticho, zároveň s Adelou Mathušovicovou, pištiacou ako
myš:

„A panna Fabiciová?“

Péter Ráth Ruttkay neuznal za vhodné a potrebné vziať na
vedomie Kafendovu otázku ani zemiankin hlasný piskot. Zdvi-

hol ruku ako Caesar a pukol prstami. Podaktorí na peróne pohyb i zvuk jeho ruky pokladali za pozdrav na rozlúčku: bola to však frčka, hodená do nosa jednej z najhrdších vrútockých starousadlíčok. O tom okrem vedúcich úradníkov KB železnice na Vrútkach nik nepochyboval, najmä nie mladý Lukáš Abram, ktorý v nasledujúcej chvíli skríkol:

„To neurobíte, ak ste chlap!“ a vyskočil na prvý schodík Ráthovho salónneho vozňa.

„Pokoje,“ povedal zrazu čísi hlboký, teplý hlas, prichádzajúci spoza chrbtov prítomných pánov a vrieskajúcej Adely Mathušovickej. Všetkých prechvel; do jedného sa za ním obzreli, i Lukáš Abram na schodíku, i Adela Mathušovická pred vozňom, i Péter Ruttkay vo vozni, a tak zoči-voči si vypočuli ďalšie Komorove slová: „Apelujem na vašu šľachtickú česť, pán kráľovský radca. Dnes nie je čas na rozkoly. Panna Fabiciová je tu naozaj doma.“

To tu ešte nebolo, pomyslel si hlavný slúžny a pomkol sa za široký chrbát Róberta Édera, aby nebol takým bezprostredným svedkom toho, čo zaručene príde.

Ak sa Komorovi jeho odvaha dnes prepečie, tak sme dobre kúpili, keď sme si ho zvolili za farára, pomyslel si zasa František Saager s pápežovým rádom na prsiach.

Prepieklo sa, dobre kúpili! Aj Juraj Just sa vynoril spoza Éderovho chrbta, lebo zelený aksamiet, vypĺňajúci celú plochu železničných dverí, sa pomkol dozadu a urobil miesto ako sneh bielemu hodvábu.

Páni prekvapene zhíkli, keď panna Celesta Fabiciová zbehla dole schodíkmi ako vtáča a hodila sa tiež tak vtáčaco na prsia svojej drahej pani tetky. Hneď po nej zoskočil zo schodíka aj Lukáš Abram a pobehol k pískajúcej lokomotive, vyrobenej v Gölsdorfovej továrni špeciálne pre túto trať a pomaly naberajúcej rýchlosť.

„Éljen a Ruttkay Ráth Péter!“ zaznelo z dvanástich hrdiel vrútockých úradníkov a majiteľov realít, ale ani z jedného, ktoré obopínal golier slávnostnej železničiarkej či hasičskej uniformy.

4

Ako to viem? A od koho to všetko viem tak podrobne, keď som nebol očitým svedkom toho, ako sa zoznámili moji rodičia, Alfred de Liess s Celestou Fabriciovou, v to svieže májové ráno? Od Hajnalky. Kto bola Hajnalka a čo pre nás znamenala, vyrozprávam postupne, chcem však byť úprimný, preto hneď na začiatku priznávam, že som ju mal tak vrúcne rád, ako som ju do špiku kosti nenávidel. Znie to paradoxne, možno aj obľudne, ale či celé naše jestvovanie v tomto dome nebolo obľudné? Svadba mojej matky, milenecké vzplanutie a údesné vytriezvenie, bezhlavý útek do ničoty, ak tak môžem nazvať Hajnalkin dom vo Figure, matkino zatemnenie mysle, to i ono, ale najmä Abramov výkrik a do nepoznania zohavená tvár Sturmbannführera SS Wilhelma Karla de Liessa, môjho staršieho brata...

5

Kráľovský dvorný radca dodržal slovo a vpustil Lukáša Abrama do svojho domu na Riečnej ulici i napriek jeho viditeľnému nesúhlasu s únosom panny Celesty Fabriciovej, iba čo nezašiel k Frigyesovi Kafendovi po kľúč hneď, ako sa z Tatier vrátil. Najprv zašiel do Bohumína s de Liessovým listom, ktorý mu de Liess zveril v salónnom vozni medzi štyrmi očami, keď Ráthova suita zapíjala v reštaurácii prvú etapu cesty na pleso ohnivým egerským vínom.

Po odchode z Vrútok sa počasie zhoršilo. Drobné mrholenie sa v Tatrách nenápadne zmenilo na sneženie; padal drobný, zrnitý snežik, ani ho nebolo vidieť poletovať vo vzduchu, iba sa stlal na zem ako priesvitný závoj. K priesvitnému svadobnému závoju ho de Liess prirovnal hneď vtedy, keď sa rozhodol odísť z prekúrenej staničnej reštaurácie a zájsť s listom k odstavenému Ráthovmu salónnemu vlaku. Každým krokom, ktorým sa približoval k vlaku, a tým aj k svojej skaze, deravil a driapal neporušený snehový poprašok, akoby to už tak malo byť

v jeho a v Celestinom ďalšom živote; veru všetko, čoho sa dotkli moji rodičia, poznamenali skazou. Ak kvetov, zvädli. Ak starého porcelánu, pukol. Ak vlastných tiel, zhoreli, nie však v spoločnom ohni. Každý osve a každý inde.

Salónny vlak odtiahli na druhý koniec stanice, a kým pán dvorný radca neurčí deň odchodu, do vozňov nik nepovoláný nevstúpi. O to sa mal postarať Lukáš Abram na výslovný Ráthov príkaz, preto de Liess kráčal naisto a rezko po snehovom poprašku, na ktorom zanechával odtlačky svojich drahých ševroviiek ako diery v ementálskom syre. Alebo ako diery v svadobnom závoji po polnočnom čardáši, pomyslel si de Liess.

Alfred de Liess s nevôľou stiahol ústa; raz nevedel, prečo mu na um zišla Brigita práve teraz a práve v tom necudnom snehobielom panenskom závoji, na ktorý, Boh dobre vie, nemala právo.

Salónny vlak stál nehybne a tak, ako ho obidvaja rušňovodiči, bohumínsky i vrútocký, zanechali, prv než odišli do depa. Z prekúreného kotla sipela para a cícerkami stekala medzi podvaly. Z vytiahnutých mrežových prieduchov ohniska žiarila dohárajúca pahreba a Alfred de Liess pri pohľade na ňu chvíľku uvažoval, či dobre urobil, keď bankára Neuschla v liste žiadal, aby mu poslal Brigitine perly, a nie matkin rubínový náhrdelník – potom však zdvihol plecيا a pobehol k odchýleným dverám Ráthovho osobného vozňa.

Už keď vchádzal do vozňa, vedel, že ho tam nájde. Jednak boli dvere odomknuté služobným kľúčom, jednak ho počul ticho kráčať po mäkkých aubussonských kobercoch enciánovej farby. Lukáš Abram mal obuté čižmy a na opätkoch podkovičky: jedna z nich musela mať uvoľnený kliniec, ktorý sa pri každom kroku zachytával o vlnenú niť osnovy, natrhol ju a vytiahol z uzlíka.

Odkiaľ však mal vedieť, že po takých kobercoch sa má chodiť v gala topánkach? pomyslel si Alfred de Liess a nahlas povedal:

„Páči sa vám?“